

A KERESKEDELMI JOG- ÉS ISMERETEK TÁRA

— FOLYÓIRAT. —

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓTULAJDONOS: DR. RÓTH PÁL ÜGYVÉD.

A lap szellemi részét illető közlések a szerkesztőségbe, az előfizetési pénzek és fel-
szólalások a kiadóhivatalba küldendők. — Hirdetések a kiadóhivatalban árszabás
szerint vétetnek fel. — Kéziratok nem adatnak vissza.

ELŐFIZETÉSI ÁR:		SZERKESZTŐSÉG:	KIADÓHIVATAL:
Félévre	3 frt.	Budapest, V., Váci-körút	Mezei Antal Budapest,
Égész évre	6 frt.	34. szám.	V., Gizella-tér (Haas-palota).

*** Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ***

A megtámadási jog kérdéséhez.

Irta: Dr. Róth Pál.

A csődtörvény életbeléptetése után, az általa inaugurált megtámadási jognak igen széles gyakorlata támadt. A csődhitelezők, illetve a tömeggondnokok a megtámadási jogot sürően kezdték igénybe venni és az új jogintézmény a bíróságok által igen jóakaratu fogadtatásban és fölötte észszerű alkalmazásban részesült. Kiváló elismerést érdemelnek e téren a budapesti kir. ítélő tábla és a kir. kuria kereskedelmi- és váltótanácsa, melyek nemes ambícióval, finom jogi distinctiókkal és liberális jogfel-fogással e kérdésben valóban szép joggyakorlatot teremtetek, minek üdvös következményét az képezi, hogy nálunk kevés példa mutatható fel, melyben valamely törvény kitűzött célját oly hatályosan elérte volna. A csődbe menni akaró adós játékát többé oly frivolan nem üzi, mint előbb és a kétes pénzemberek is óvatosabbak üzérkedéseikben, mert a csőd kiütése esetén a megtámadási jog réme áll előttük.

Miként azonban minden gyógyszer csak mértékletes alkal-mazás mellett válik üdvössé, úgy a kérdéses jogorvoslatnál is bizonyos határokat kell szabni, melyeken túl jogos érdekek megsértése és a forgalmi szabadság bénítása nélkül menni nem lehet.

Ezen reflexiókra késztet bennünket folyóiratunk 14-ik számában közölt egy jogeset, melyben egy takarékpénztár — melyről a közadóssal való összejátszást feltételezni alig lehet — 1889. október 3-ikán végrehajtást foganatosított adósa ellen, ki ellen ugyanazon hónap 18-ikán a csőd megnyitattott. A közadós ellen a takarékpénztár végrehajtása előtt sem biztosítási, sem kielégítési végrehajtás nem vezetett és fizetéseképtelensége tudva nem volt, legalább külső jel vagy ismérv erre nézve nem létezett. A tömeggondnok megtámadása folytán, a felső bírósá-gok a takarékpénztár végrehajtását mindazáltal hatályon kívül helyezték azon indokolással, hogy „a kereskedő fizetéseit két-

ségtelenül megszünteti akkor, ha hitelezői ellene jogerejűleg megítélt követelés alapján kielégítési végrehajtást vezetnek és ő a követelést ki nem fizeti. Ha tehát a hitelező a fizetések megszüntetéséről előbb tudomást nem nyert volna is, mindenestre tudomást nyert arról a végrehajtás foganatosításának időpontjában.

Ezen felfogást részünkről helyesnek el nem ismerhetjük, mert ha concedálnunk kell is azt, hogy a kereskedő ellen vezetett tömeges végrehajtások a *fizetéseképtelenség* észszerű külső ismervét képezik, nem ismerhetjük el azt, hogy a kereskedő ellen vezetett egyes végrehajtás vagy mondjuk végrehajtások után a fizetéseképtelenségre lehetne okszerű következtetést vonni. A kereskedő gyakran juthat pillanatnyi pénzzavarba és ha a lejáratokat pontosan fedezni nem képes és hitelezőit belátásra nem bírhatja, kénytelen a végrehajtást eltérni, noha általános fizetéseképtessége kétséget nem szenvedhet és a hitelező kielégítése csak rövid idő kérdését képezheti. E tekintetben hazánkban számos példára utalhatunk, melyekben valamely kereskedő ellen végrehajtások vezettettek, mignem — követeléseinek forceirozott behajtása, készpénz-eladások stb. útján — magán segített és hitelezőit minden arrangement nélkül kielégítette.

Ámde a csödtörvény III-ik fejezete a jogcselekvények megtámadására nézve criterium gyanánt nem is a *fizetéseképtelenséget*, hanem a *fizetések megszüntetését* állapítja meg, a mit kellőleg distinguálnunk kell, mert a fizetéseképtelenség egy állapot, mely benső anyagi okoknál fogva a kereskedő alanyi sanctiója nélkül beállhat; lehet valaki lényegében fizetéseképtelen és fizetéseit mégsem szünteti be, amint hogy számos példa van rá, hogy a kereskedő üzletének korhadtságát és materiális insolventiáját jobb kilátások reményében hosszabb időn át igyekszik a lejáratok lehetőleg pontos betartása által elpalástolni.

A *fizetések megszüntetése* ellenben a kereskedő formális ténykedésén alapszik, amit documentál az által, hogy tartozásait lejáratkor ki nem egyenliti. Itt már a kereskedő alanyisága präponderál, mert a rosszhiszeműségtől eltekintve, képzelhetünk esetet, hogy valaki fizetéseit beszünteti, anélkül, hogy materiális insolventiában volna. (Megtörtént pl. hogy valakiről ellenségei rossz híreket költöttek, minek folytán a hitelt tőle tömegesen megvonták és hitelezői megrohanták, úgy hogy kénytelen volt fizetéseit beszüntetni.)

Az előadottakhoz képest tehát a végrehajtás a legtöbb esetben a *fizetéseképtelenségnek* jelét és ismervét, de a *fizetés megszüntetésnek* csak esetleges folyományát, de semmiesetre sem csálhatatlan jelét képezi. Ambár tehát a fizetés megszüntetése kérdésének prekár voltánál fogva a bíróságtól el nem vitatható azon jog, hogy a végrehajtásokból egyéni impressiók nyomán a fizetés megszüntetésére vonjon okszerű következtetést: merev thésis

gyanánt még sem lehet oda állítani, hogy „a kereskedő fizetéseit megszünteti, ha ellene végrehajtások vezetnek.”

Második ellenvetésünk az időpontra vonatkozik, melyben a hitelező a fizetések megszüntetésének tudomására jut. A felsőbiróságok elegendőnek tartják azt, hogy a hitelező az általa foganatosított végrehajtás ténye által jusson a fizetések megszüntetésének tudomására.

Egyáltalában még sok szó férne ahhoz is, vajjon a közadós jogcselekvényét — miként ezt a felsőbiróságok kimondják — a birói végrehajtás kényszere valóban helyettesíti-e. A csődtörvénynek ez nagyon is kiterjesztő magyarázatát képezi, mert a csődtörvény mindenütt csak „a közadós által kötött ügyletekről, a közadós jogcselekvényeiről, melyek által a másik fél kielégítést vagy biztosítást nyer” beszél, úgy, hogy a közadós iniciatívája és az ő károsító tevékenysége képezi az egyik feltételt. Már pedig a végrehajtáshoz az adós ténykedése vagy hozzájárulása nem szükséges, sőt azt még akarata ellenére sem hárihatja el, mert itt nem az egyéni akarat, hanem az állam kényszerhatalma jut kifejezésre.

De hát mi a felsőbiróságok ezen liberális jogfelfogását távolról sem akarjuk rosszolni, mert az egyes esetekben — de soha sem absolute minden esetben — nagyon is indokolva lehet. Azt azonban el nem ismerhetjük, hogy a hitelezőnek saját foglalása folytán a fizetés megszüntetésének meggyőződésére kell jutni, mert nem tudhatja, vajjon adósa minő hitelviszonyok közt és minő vagyoni helyzetben van, hogy másnap nem fogja-e tartozását kifizetni. De ha a végrehajtás folyama alatt adósa fizetéseképtelenségéről vagy fizetéseinek beszüntetéséről valóban tudomást nyerne is, ez visszahatással nem birhat azon jogcselekményére, melyre egész jóhiszeműséggel oly időpontban határozta el magát, midőn az adós fizetéseképtelenségéről vagy fizetéseinek megszüntetéséről tudomással nem bírt. A csődtörvény is mindenütt csak a közadósna a fizetések megszüntetése után kötött ügyleteiről és keletkezett jogcselekvényeiről szól és a hitelezőnek csak az ügylet megkötése vagy jogcselekvény keletkezése idejében nem szabad a fizetések beszüntetéséről tudomással birni. Az adott esetben a bíróság analogiáját elfogadva, a végrehajtás észszerűleg csak úgy válik megtámadhatóvá, ha a hitelező a végrehajtási kérvény beadása időpontjában bírt a fizetések megszüntetéséről tudomással, vagyis midőn azon szándéka támadt, hogy a követelését fedezze, illetve kielégítse, de a szándék pusztá végrehajtásának időpontja már relevans többé nem lehet.

Eddig a konkrét jogeset.

Ugy hirdlik, hogy az igazságügyminiszter a csődtörvény revisiójához az első lépést megtette. Ugy hiszszük, hogy ezen folyóirattól, mely ezen kérdésben előkelő szakférniak közleményei — és a csődtörvény hézagaira való utalások és revisiójának

folytonos sürgetése által igyekezett azt napirendre hozni: e kérdésben némi hivatottságot megtagadni nem lehet. A kérdés tisztázását kívánjuk tehát előmozdítani most is, midőn a bírálathoz alátalponított jogesettel kapcsolatban utalni kívánunk a kereskedelmi törvény által inaugurált egy jogintézményre, mely a felsőbíró-ságok tendenciájával, de sőt magával a csődtörvénynyel is, nézünk szerint, egyenes ellentétben áll.

A kereskedelmi törvény 309. §-a értelmében a hitelezőnek a megtartási jog biztosított adósának azon pénzeire, ingóságaira és értékpapírjaira, melyek tényleges birtokába vagy rendelkezése alá kerülnek. A kereskedő le nem járt követelések tekintetében is megtartási joggal élhet, ha az adós csőd alá kerül vagy fizetéseit szüntette meg vagy ha az ellene vezetett bírói végrehajtás siker nélkül marad.

Egészen hasonló intézkedést tartalmaz a váltótörvény 108. §-a a váltóbeli követelések tekintetében. A megtartási jogra vonatkozó ezen jogelvek az összes európai és amerikai codificált kereskedelmi- és váltótörvényekben kivétel nélkül befigyaltatnak, úgy, hogy nem egy nálunk speciálisan bevezetett, hanem egy általunk csak recipiált és a világkereskedelemben teljes erejével és érvényével fenálló jogintézményről van szó.

Ezek után kérdjük, vajon ezen közkeletűségnek és ép azért gyakori alkalmazásnak örvendő jogintézmény nem forgat-tatik-e ki sarkaiból a csődtörvény III-ik fejezete által és nem fog-e teljesen romba dönteni a felsőbíró-ságok ismertetett jog-felfogása által?

A kereskedelmi- és váltó-törvény értelmében a hitelezőnek meg van engedve, hogy csőd vagy fizetések megszüntetése esetén magának külön fedezetet vagy kielégítést szerezzen, de sőt a csőd és a fizetések megszüntetésének ténye még fokozza a hitelezőnek azon jogát, hogy követelésére külön fedezetet vagy kielégítést szerezzen; hiszen ezen esetekben a megtartási jog gyakorlását még az adós utasítása vagy határozott rendelkezése tekintetében elvállalt kötelezettség sem zárja ki! A hitelező a más rendeltetéssel birtokába vagy rendelkezése alá jutó vagyont is saját követelésének fedezésére és kielégítésére fordíthatja!

A csődtörvény értelmében ellenben a közadós és hitelezője között a megtartási jog tekintetében létrejött jogügylet, vala-mint a hitelező által önkényűleg gyakorolt megtartási jog két-ségtelenül megtámadható.

Ami pedig a bíró-ságokat illeti, a kir. kuria legutóbb (1892. február 9. 2914. szám) kimondotta, hogy a váltóbirtokos lejárt váltó alapján a váltóadós ingatlanaira zálogjogi előjegyzést a csődtörvény 27. § 3. pontjában meghatározott válságos idő alatt érvényesen nem szerezhet.

A bármely czimen birtokába jutott pénzeket, ingóságokat és értékpapírokat azonban igenis megtarthatja, még pedig nem-

csak a kritikus időben, hanem a csőd kiütése és a fizetések megszüntetése után is.

Hol van itt a logika és hogyan lehet a megtartási jogot a csődtörvény- és birói gyakorlattal összeegyeztetni?

Vagy a megtartási jogot kellene mint sajátos jogintézményt megszüntetni és ekkor separálnók magunkat az egész civilisált külföld kereskedelmi- és váltótörvényhozásától és üzleti gyakorlatától és a nemzetközi kereskedelmi forgalomban a magyar kereskedővilágot ugyancsak furcsa meglepetések érnék.

Ha ezt tenni nem akarjuk, aminthogy ez képtelenség volna, akkor a csődtörvény III. fejezetét összhangba kell hozni a kereskedelmi- és váltótörvény vonatkozó szakaszaival.

Ezért nem szabad a birói joggyakorlatnak sem a megtámadás kérdésében elfajulni, hanem a kereskedelmi törvényhozás intenciójához képest kell a korlátokat megvonni.

Az eclatáns ellentét kitüntetése végett a megtartási jogot léptettük előtérbe, de fejtegetéseink némi vonatkozásokban a kereskedelmi törvény 305. §-ában és a váltótörvény 106. §-ában szabályozott zálogra is alkalmazást nyerne.

A szabadalmi ügy reformkérdése hazánkban.

Irta: Nagybacsoni Baló László.

II.

A szerint, a mint az egyesnek vagyoni jogát vagy a közgazdasági szempontot részesítik nagyobb figyelemben, az egyes szabadalmi törvények különböző rendszerű eljárások útján hozzák kapcsolatba a találmányt a szabadalommal s a feltaláló személyiségét a szabadalmi joggal.

Azok, kik a találmányi jognak magánjogi részét tartják szem előtt, a találmányi jogot a szabadalmi joggal azonosítják és elvünket képezi, hogy a találmány ipso jure szabadalomban részesítendő s így csupán formalitások betartását írják elő. A szabadalom meg nem tagadható az alakszerűségek betartása esetén.

Azok szerint, kik — mint mondók — a találmányt közszempontokból mérlegelik, s a feltalálónak szabadalomra való jogigényét eleve el nem ismerik, a szabadalom megadását oly előleges eljárástól teszik függővé, melynek célja a feltaláló kizárólagos jogának tárgyát kutatni, megállapítani.

Előbbiek a feltaláló azon bejelentésére, hogy találmánya van — a formalitások betartásával — megadják a szabadalmat. Ez az ugynevezett *bejelentési rendszer*; utóbbiak pedig a szabadalom megadása előtt a találmányt lényeges tulajdonságainak valóban létezését illetőleg előleges vizsgálatot rendelnek el, s amennyiben az hivatalból eszközöltetik, *elővizsgálati rendszernek*,